

політичній діяльності здавалося такої простої істини, як визнання права націй на самовизначення, а прийняття доктрини домінування одних націй над іншими, заперечення права національних спільнот демократичними способами вирішувати свою долю та вибирати шлях свого розвитку, рано чи пізно приведе до поразки чи то в короткій, чи далекій історичній перспективі. Чим не сумна, але реальна історична перспектива для лідера Росії та самої країни агресора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абалихин Б.С. Украинское ополчение 1812 г. Исторические записки. Москва, 1962. Т. 72. 118 с.
2. Полонська-Василенко Н. Історія України. Мюнхен, 1976. Т. 2. 78 с.
3. Гуржій О., Ресент О., Палій А. Війна 1812 року: український контекст. Київ, 1978. 89 с.
4. Вітчизняна війна 1812 року в контексті поступу всесвітньої історії. Матеріали міжнародної наукової конференції 17 жовтня 2012 року. Київ, 2012. 145 с.
5. Ковальчик Р. В. Наполеон і Україна в 1812 р. Чому Наполеон недооцінював роль України у війні з Росією царя Олександра I? Чорноморський літопис. Миколаїв, 2016. 68 с.
6. Луняк Є.М. Історія козаків» Шарля-Луї Лезюра (1814) в контексті козацьких зацікавлень у наполеонівській Франції. Київ, 28 с.

I. Zadorozhnyi, A. Nikolaev, V. Riy. Analysis of the reasons for the defeat of the French army in the Franco-Russian war of 1812. Ukrainian context. – Article.

Summary. The paper analyzes the reasons for the defeat of the French army in the Franco-Russian war of 1812, taking into account the Ukrainian issue.

Key words: Franco-Russian war of 1812, French army, French emperor Napoleon, Commonwealth of Nations, left-bank and right-bank Ukraine, Russian army, Cossack state.

УДК 37.035

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/38/31>

М. А. Калиняк

студентка 2 курсу спеціальності 013 – Початкова освіта,
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

Науковий керівник: **О. М. Моренко**

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методик навчання

КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

м. Запоріжжя, Україна

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розкрито особливості розвитку лідерських якостей учнів початкової школи у проєктній діяльності. Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що в умовах Нової української школи необхідне впровадження інноваційних технологій навчання. З'ясовано сутність понять «лідер», «лідерство», «лідерські якості» та «проєктна діяльність». Охарактеризовано специфіку використання проєктної діяльності у навчанні учнів початкової школи. Зроблено висновки щодо доцільності впровадження проєктної діяльності в освітній процес початкової школи.

Ключові слова: проєктна діяльність, лідер, лідерство, лідерські якості.

Сучасна дійсність, що характеризується зростанням вимог, які висуваються суспільством до підросної особистості, здатної до соціальних перетворень, конкурентоспроможної в різних ситуаціях,

орієнтованої на ефективну взаємодію з державними і громадськими організаціями, вимагає розвитку у школярів лідерських позицій.

Виховання справжніх лідерів, успішних особистостей, здатних реалізувати себе в різних сферах життєдіяльності – вимога сучасного суспільства. Ініціативність, позитивне ставлення до себе, самостійність, культура, здатність до самовдосконалення, здатність активно і успішно будувати взаємовідносини зі світом у різних видах діяльності – необхідні риси особистості лідера в сучасному світі.

Освіта як важлива ланка розвитку сучасної особистості, обумовлена потребою докорінних змін у системі навчання й виховання. І такі зміни є – Нова українська школа. НУШ – є ключовою реформою Міністерства освіти і науки країни. Нова українська школа, використовуючи підтримку суспільства та держави, має стати провідником нововведень у соціальній, педагогічній та соціокультурних сферах, має оберігати та захищати соціальні та моральні традиції. Реформа НУШ розпочата та має мету створити школу, де учням буде комфортно навчатися і вони зможуть застосовувати отримані знання у реальному житті. Одне з головних завдань нової української школи – створення необхідних умов школярам для визначення себе як особистості та реалізації своїх можливостей, для підготовки до життя у вільному суспільстві, що багато в чому забезпечується лідерськими якостями. Успіх реформи НУШ залежить від різних факторів, один з них – це готовність вчителів реалізувати нові ідеї.

На нашу думку, можливість реалізації Концепції НУШ відповідно до Державного стандарту початкової освіти, що базується на інтегрованому, проєктному та дослідницько-пізнавальному підходах ефективно здійснюється через проєктну діяльність.

Теоретичне обґрунтування проєктної діяльності здійснили відомі науковці В. Зверєва, Б. Андрійчук, Н. Данильченко, А. Моїсєєв, М. Поташник та ін. Проблеми організації проєктної діяльності в початковій школі присвячені праці Т. Башинської, Л. Коваль, О. Онопрієнко, В. Тименко та ін.. Тема лідерства опрацьована багатьма науковцями. В роботах Г. Драгунової, О. Залужного, І. Кона, А. Краковського, Д. Фельдштейна та ін. достатньо розглянуто прояви лідерства в дитячих групах на кожному віковому етапі, їх специфіку й організаторські та координаційні функції. Вихованню лідерів та створенню умов для розвитку лідерських здібностей присвятили свої наукові праці І. Бех, І. Іванов, А. Макаренко, С. Мудрик, І. Підласий, В. Сухомлинський. О. Уманський досліджував педагогічний супровід дитячого лідерства. Д. Алфімов розглядав особливості виховання лідерських якостей особистості в закладі освіти. Т. Вежевич та ін. досліджували педагогічні умови розвитку лідерських якостей дітей. Разом з тим проведений аналіз показує, що проблема формування лідерських якостей молодших школярів в проєктній діяльності, на сьогоднішній день, є питанням яке потребує уточнень.

Визначення поняття «лідер» широко використовується у таких науках як соціологія, політологія, психологія та в інших науках, що мають безпосереднє відношення до людини та її ролі в суспільстві. Активно проблема лідерства досліджується в соціальній психології, яка окреслила різні теорії, що всебічно розкривають феномен «лідерства» та орієнтири у вихованні лідерів, Однак, вони не вказують на вектор пошуку умов виховання лідерських якостей у кожного школяра [1, с. 25].

Виявлено, що лідером (від англ. leader – ведучий, керівник) є:

- член групи, за яким всі інші члени групи визнають право приймати відповідальні рішення в значимих ситуаціях – рішення, що торкаються їхніх інтересів і визначають напрямок і характер діяльності всієї групи;
- член групи з найвищим статусом, за яким визнається право приймати рішення у важливих ситуаціях, найбільш авторитетна особистість, що реально відіграє центральну роль в організації спільної діяльності та регулюванні взаємин у групі [10].

Відповідно, лідерство це:

- система соціально-психологічних явищ, яка пов'язана з виходом особистості в лідери і її відносинами із членами групи;
- відносини домінування і підпорядкування, впливу і слідування в системі міжособистісних відносин у групі [8, с. 74].

В ході досліджень виділені різні стилі лідерства, розроблений ряд концепцій лідерства.

Визначено ознаками, які характеризують лідера:

- приналежність його до групи, у якій він висунувся на позиції лідера (авторитет);
- своїми діями він сприяє досягненню групової мети;
- ініціативність лідера (бере на себе добровільно значно більшу міру відповідальності, ніж того вимагає формальне дотримання приписів, загальноприйнятих норм, практичних розробок на гру);
- бажання або необхідність членів групи підкорятися йому (С. Ільїн) [5, с. 149].

Його вплив на групу досягається завдяки лідерським якостям. Специфічні якості (своєрідні індикатори лідерської поведінки):

- організаторська проникливість;
- здатність до активного психологічного впливу;
- схильність до організаторської роботи, лідерської позиції;
- потреба брати відповідальність на себе;
- комунікабельність [9].

Під час Давоського економічного форуму представлено звіт про майбутнє професій, в якому зазначено навички, які будуть необхідні у 2030 році: підприємницькі (ініціативність, лідерство, відповідальність, осмислення й прийняття рішень), інноваційні (креативність, ІТ-грамотність, аналітичне мислення, адаптивність/гнучкість), комунікативні (комунікабельність, грамотна письмова та усна мова, емоційний інтелект), управлінські (організаторські здібності, управління проектами, управління людьми), навички працювати в команді (уміння працювати в команді, здатність швидко навчатися, уміння працювати під тиском/стресостійкість) [4, с. 16–17].

Як бачимо у перспективі 2030 року на перше місце виходить критичне мислення, проєктний підхід до вирішення завдань і постійні зміни (вміння працювати в команді, рішення комплексних проблем, аналітичне мислення, здатність швидко навчатися, ініціативність, емоційний інтелект, критичне та стратегічне мислення, вміння управляти проєктами та змінами) [4, с. 25].

Педагогічними засобами, які мають великий, але недостатньо реалізований у плані виховання лідерських якостей потенціал має проєктна діяльність.

Проєктна діяльність – конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв’язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проєкту, реалізації задумів.

Проєктна діяльність – високо мотивована самостійна пошуково-пізнавальна діяльність, орієнтована на створення освітнього проєкту, що виконується під керівництвом педагога. Така діяльність дозволяє по-новому організувати процес, взаємовідносини між педагогом та учнем [6].

Головним завданням проєктної діяльності є не набуття наукових знань, а допомога дитині зорієнтуватися у суспільному вирі подій та явищ (соціальних, економічних, інформаційних), а також оволодіти досвідом життя в громаді. Все це передбачає не пасивну адаптацію в соціумі, а розвиток активного творчого самоствердження в суспільстві з метою його розвитку та самовдосконалення [3].

Метод проєктів є сучасною педагогічною технологією, використання якої створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності учнів початкових класів, де вчитель має допомогти дитині стати творцем власного життя, та водночас стати організатором проєктів для реалізації не лише власного потенціалу. Здійснення проєктної діяльності передбачає використання на кожному її етапі одночасно з методами різноманітних інформаційних, інструментальних та інших засобів [5, с. 149].

Проєктна діяльність сприяє формуванню лідерських якостей, які мають стати складовими компетентності сучасного учня. Отже, не викликає сумнівів важливість формування системи лідерських якостей учнів, завдяки яким вони прийматимуть своєчасні самостійні рішення, переконуватимуть у правильності своєї позиції, вестимуть за собою на шляху досягнення поставлених цілей, ефективно взаємодіятимуть.

На думку Алфімова Д.В., проєктна діяльність – одна з інноваційних технологій навчання та виховання, яка забезпечує формування основних компетенцій всіх учасників освітнього процесу (педагогів та учнів), розвиток лідерських, особистісних якостей [2].

У початковій школі (до молодших школярів відносять дітей від того часу, коли вони починають відвідувати школу (6 років) до закінчення початкової школи (10 років)) активно розвиваються довільність дій, здатність до створення внутрішнього плану, рефлексія (Ш. Амонашвілі, Л. Божович, А. Запорожець, І. Захарченко та ін.). Науковці вважають, що сформовані у молодшому шкільному віці особистісні якості мають фундаментальне значення для становлення особистості як суб’єкта соціальної діяльності.

В основі проєктної діяльності лежить розвиток пізнавальної та дослідної діяльності учасників проєктної діяльності, уміння систематизувати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Організація проєктної діяльності має враховувати вікові психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку. Теми дитячих робіт мають бути підібрані відповідно до змісту навчальних предметів або близькі до них.

Проектна та дослідна діяльність може бути здійснена під час навчального процесу за умови особисто мотивованого включення дитини в роботу. Мотивацію включення в самостійну роботу над проектом має забезпечити проблема проекту або дослідження (вона має належати до сфери пізнавальних інтересів дитини й перебувати в зоні її найближчого розвитку).

На думку Алфімова Д.В., оптимальна тривалість виконання проекту або дослідження має бути обмежена (1–2 тижня в режимі урочно-позаурочних занять або 1–2 парами уроків). Вже з другого класу в процесі проектної й дослідницької діяльності в учнів розвиваються такі якості – цілепокладання, формулювання питань, рефлексія, планування дій тощо). Дослідник пропонує проведення в третьому класі в другому півріччі одного проекту або дослідження, в четвертому – двох проектів або досліджень.

Результат проектної діяльності має бути соціально й практично значущим. Презентація проектної діяльності – це шанс учасникам заявити про себе й свою роботу, одержати підкріплення в розвитку особистісних якостей і проектної й дослідницької компетентності, тому її доцільно проводити на засіданнях наукового товариства учнів або шкільної конференції, під час підготовки до різних заходів, з чітко окресленими та реальними строками і у відповідності до плану. Виховання лідерських якостей, формування належного рівня компетентності в проектній діяльності (тобто самостійне практичне володіння технологією проектування й дослідження) повинне досягатися до кінця старшої школи [2].

Метод проектів – «найзначніший метод з-поміж пізнавальних методів в ситуації пошуку нових знань та самостійної діяльності» – на думку О.Я. Савченко. Організувати діяльність з метою реалізації Концепції НУШ та відповідно до Державного стандарту початкової освіти, орієнтуючись на інтегрований, проектний та дослідницько-пізнавальний підходи можливо. Таку можливість надає саме проектна діяльність.

В сучасному світі глобалізації та інноваційних технологій, всі сфери життя людини потребують вдосконалення. Розвиваючись, процеси демократизації суспільства зумовлюють зміни пріоритетів виховання дітей та учнівської молоді. Сучасне суспільство потребує виховання справжніх лідерів, успішних особистостей, здатних реалізовувати себе в різних сферах життєдіяльності – діяльного лідера [7].

Проектна діяльність дозволяє залучити учнів до систематизації та набуття знань, створення власних продуктів, створити умови для всебічного розвитку особистості учнів у процесі організації творчої діяльності, підвищити пізнавальний інтерес учнів до навчання. Це дидактичний засіб цілепокладання та знаходження способу розв’язання проблеми шляхом постанови завдань, що впливають з цієї проблеми. Для того, щоб школярі змогли в майбутньому ефективно використовувати свої можливості, необхідно допомогти їм досягти такого рівня соціальної зрілості, який визначить їх потребу розвинути в собі лідерські якості, зайняти активну життєву позицію.

Розглянута проблема не вичерпується лише теоретичними засадами, необхідне подальше її дослідження у вивченні зарубіжної і вітчизняної практики щодо виховання лідерських якостей школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алфімов Д.В. Теорія і методика виховання лідерських якостей особистості сучасній загальноосвітній школі : автореферат дис. ... доктора педагогічних наук : 13.00.07. Теорія і методика виховання Луганськ, 2012. 40 с.
2. Алфімов Д.В. Концентри у вихованні лідерських якостей школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 32. С. 438–444. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_32_61 (дата звернення: 27.02.2023).
3. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі. Проектна діяльність у ліцеї : компетентнісний потенціал, теорія і практика : науко-метод. посібн. За редакцією С.М. Шевцової, І.Г. Єрмакова, О.В. Батечко, В.О. Жадька. Київ : Департамент, 2008. 520 с
4. Зинченко А.Г, Саприкіна М.А. Навички для України 2030: погляд бізнесу / за редакцією М.А. Саприкіної Київ : ТОВ «Видавництво ЮСТОН». 2016. 36 с. URL: https://careerhub.in.ua/wp-content/uploads/2016/10/Navichki_2030.pdf (дата звернення: 27.03.2023).
5. Клепко С.Ф., Литвинюк Л. В. Формування лідерської компетентності в школі : посібник-довідник. Полтава : ПОППО, 2012. 270 с. URL: <http://file:///2012klepko-lytvyniuk-2012-.pd> (дата звернення: 21.02.2023).
6. Моренко О. Проективні технології в процесі професійної підготовки працівників соціальної сфери. *Ненервна професійна освіта : теорія і практика*. 2018. Вип. 1-2. С. 158–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2018_1-2_24 (дата звернення: 22.03.2023).
7. Навчально-виховний проект «Лідер з дитинства» URL: <https://naurok.com.ua/navchalno-vihovniy-proekt-lider-z-ditinstva-224197.html>

8. Семенов А. А. Виховання лідерських якостей у молодших школярів засобами рухливих ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 Умань, 2014. 220 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/4802/1/dis.pdf> (дата звернення: 17.02.2023).
9. Формування лідерських компетентностей в інноваційному суспільстві: експеримент і практика : робочі матеріали обласного семінару / упорядник Л.В. Литвинюк. Полтава : ПОІППО, 2011. 64 с. URL: http://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_filosofii_i_ekon_osvity/SDG/SDG_filos_lider_v_osviti/formuv_lider_kompetenc.pdf (дата звернення: 23.03.2023).
10. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Видавництво Прапор, 2007. 640 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf (дата звернення: 14.03.2023).

M. Kalinyak. Project activity as a means of developing leadership qualities of younger school students. – Article.

Summary. The article reveals the peculiarities of the development of leadership qualities of elementary school students in project activities. The relevance of the research problem is determined by the fact that in the conditions of the New Ukrainian School, the introduction of innovative learning technologies is necessary. The essence of the concepts “leader”, “leadership”, “leadership qualities” and “project activity” has been clarified. The specifics of the use of project activities in the education of primary school students are characterized. Conclusions were made regarding the expediency of introducing project activities into the educational process of primary school.

Key words: project activity, leader, leadership, leadership qualities.

УДК 378.091

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/38/32>

Н. М. Лесовець

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАКТИКО ЗОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті вивчаються педагогічні умови застосування практико зорієнтованих технологій у підготовці майбутніх фахівців інформаційно-документознавчої галузі.

Ключові слова: педагогічні умови, практико зорієнтовані технології, майбутні фахівці інформаційно-документознавчої галузі.

Постановка проблеми. Традиційні підходи до проблеми підготовки здобувачів у закладах вищої освіти (далі ЗВО), які склалися в освітньому просторі, наразі не можуть задовольнити потреб з боку роботодавців і утруднюють процес формування висококваліфікованих фахівців з різних галузей життєдіяльності, зокрема й інформаційно-документознавчої (спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»). До того ж, на ринку праці склалася досить складна ситуація, коли, з одного боку – роботодавці потребують фахівців вищезазначеної галузі, а з іншого – вагомою є проблема працевлаштування випускників ЗВО, оскільки, у більшості випадків, до вимог належить стаж роботи за фахом. Ці та інші суперечності актуалізують наукову розробку з проблеми вивчення особливостей застосування інноваційних технологій у навчальній діяльності, зокрема й практико зорієнтованих, які покликані підвищити ефективність набуття здобувачами ЗВО професійних компетентностей.

Стан дослідження. Педагогічні умови запровадження інноваційних технологій навчання є предметом вивчення багатьох українських науковців, зокрема Н. Гайсинюк, Н. Іванової, Г. Малик, Л. Моторної,